

Науково-технічна бібліотека
Дніницького національного технічного університету

«Іван Митович –
літописець Поділля»

Дніниця 2026

«Він був відмінним педагогом, зовсім позбавленим релігійного фанатизму. Для своїх пошуків використовував джерела на багатьох мовах. ...ця мудра людина розуміла нас та наше безбожжя... А тому намагалася нам дати те, що можливо – високу мораль, почуття обов'язку...».

Г. В. Брілінг, краєзнавець

Історія сьогодення і минулого тісно переплітається між собою. Ми прагнемо зберегти будівлі, пам'ятники у первозданному вигляді. Збереження архітектурних об'єктів допомагає нам зберегти пам'ять і про відомих людей, які своєю діяльністю, вплинули на історію, культуру та життя своєї країни. Це наша історія. Це наш спадок. Отож, продовжуємо відкривати нову сторінку з історії Вінниччини.

*Наша розповідь про священника-педагога, відомого українського краєзнавця, громадського діяча, автора низки праць з історії Поділля **Івана Омеляновича Шиповича**, ім'я якого закарбоване у назві вулиці нашого міста.*

Іван Омелянович Шипович народився в 1857 році в селі Бронниця Могилівського повіту Подільської губернії Російської імперії (нині Могилів-Подільський район Вінницької області) в родині священника.

Після здобуття домашньої освіти навчався в найстарішому навчальному закладі Поділля — Шаргородському духовному училищі, де познайомився з Михайлом Коцюбинським.

У 1873–1879 роках навчався в Подільській духовній семінарії в м. Кам'янці. Згодом вступив до Київської духовної академії, академічний курс якої закінчив зі ступенем «кандидат богослов'я».

Подільська духовна семінарія

Київська духовна академія та
Братський монастир, 1911 р.

Єпископ Гедеон Тригорій
Балабан

Із жовтня 1882 року працював у Подільській духовній семінарії на посаді помічника інспектора в Кам'яниці-Подільському. Саме тут став членом Подільського церковного історико-археологічного товариства і розпочав роботу з дослідження церковно-історичної спадщини краю.

Свої історичні розвідки («З минулого Сатанівського монастиря та літопис цього монастиря», «Микулинський монастир», «Історичні відомості про село Борівку Ямпільського повіту», «Нові відомості з історії Поділля...», «Два писемних документа ХVІІІ ст.» та ін.) Іван Шипович публікує в «Подільських єпархіальних відомостях».

Найбільша праця цього періоду – розвідка про Гедеона Балабана, українського церковного і політичного діяча, архієрея Київської митрополії, противника унії з Римом і оборонця православної віри.

У 1890 році працю Шиповича в училищі і на громадській ниві було відзначено орденом Святого Станіслава третього ступеня. Цього ж року він прийняв сан ієрея.

*Вінницьке реальне училище.
Листівка поч. ХХ ст.*

У червні 1893 року Іван Шипович переїхав до Вінниці. Викладав Закон Божий у Вінницькому реальному училищі. Він знав не тільки історію релігій, а й був добре обізнаний з польською, єврейською та західноєвропейською літературами. Про його сумлінну працю свідчать рапорти директора реального училища про відзначення священника як церковними, так і світськими нагородами.

Разом з цим, отець Іоанн стає настоятелем домового учнівського храму святих Кирила і Мефодія. Працюючи викладачем реального училища, він користувався надзвичайною повагою серед учнів та колег. Про неординарність священника його учень Георгій Брілінг писав:

«З ним можна було порозмовляти на будь-які історичні чи літературні теми. А головне, він був чудовим педагогом... Його уроки проходили дуже легко. Усяка зовнішня муштра була відсутня...».

Проживаючи у Вінниці, Іван Шипович активно займався дослідженням історії міста і краю. У цей період життя він готує до друку монографічні дослідження. У 1902 році публікується його праця «Літопис Вінницького капуцинського монастиря». В книзі на тлі монастирського життя він подає нарис основних подій з історії Вінниці на той час. Робить екскурси в давні часи, починаючи з 1362 року, коли було засновано Вінницю.

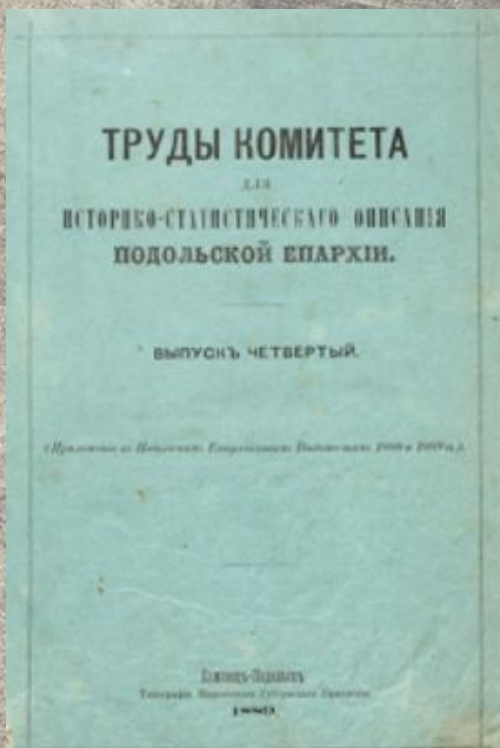
За чесну працю І. О. Шипович був нагороджений орденом Святої Анни III ступеня. За статутом ордену, для подібного нагородження слід було мати 25 років служіння у духовному сані. Цих років Шиповичу бракувало, тому було прийнято рішення про надання йому сану протоієрея.

Іван Шипович писав не тільки про народні виступи, а й про нашестя сарани, епідемії холери та чуми, про те, як вулицю Поштову уклали каменем перед приїздом Олександра I, як напередодні війни 1812 року робив огляд військ князь Багратіон, як до Вінниці із синами приїздив Микола I.

Монастир капуцинів у Вінниці.
Листівка поч. XX ст.

**Прижиттєве видання
І. О. Шиповича
із фонду Вінницької обласної
наукової універсальної бібліотеки
імені Валентина Отамановського**

Труды комитета для историко-статистического описания Подольской епархии : исторична література. Вып. 4. (Церковно-приходскіе документи) / изданы подъ ред. Н. И. Яворовскаго и И. Е. Шиповича. - Каменецъ-Подольскъ : Тип. Под. Губ. Правл., 1889. - 433 с.

За дозволом царської цензури перед Першою світовою війною в 1914 році було опубліковано його працю «Про кордони бувшої Брацлавщини, історичне життя в ній та відношення Брацлавщини до Подолії». В передмові автор обґрунтовував необхідність утворення нової губернії з центром у Вінниці. Своєю багату колекцію історичних пам'яток він пізніше залишив краєзнавчому музею.

Займався дослідник і археологією Поділля. У 1893 році передав знайдені ним старожитності в колекцію Кам'янець-Подільського давньосховища. При міській управі Іван Омелянович очолював археологічну комісію, яка займалася питанням перейменувань назв вулиць міста з «метою воскресіння і відновлення в пам'яті подій з історії краю та Вінниці».

На початку ХХ ст. він віднайшов та описав Сабарівське скіфське городище (III ст. до н.е. – III ст. н.е.), розташоване на лівому березі річки Південний Буг. Археологічна колекція дослідника зберігалась у Вінницькій міській публічній бібліотеці ім. М. Тоголя (нині Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека імені Валентина Отамановського). На початку 1920-х років отець Іоанн передав значну кількість археологічних знахідок до Вінницького обласного краєзнавчого музею.

Після революції 1917 року протоієрей Іван Шипович служив у Свято-Миколаївському храмі села Шереметка (нині частина місцевості Пирогово у м. Вінниці).

Кабінет вивчення Поділля
Девіз: «Внеском нашим до
Української науки нехай буде
дослідження та опис цілого Поділля»

Іван Шипович був активним членом різних наукових товариств та установ. У квітні 1924 року він став науковим консультантом з археології Кабінету вивчення Поділля (дослідницький центр, створений у Вінниці на початку 1924 року при Вінницькій філії Всенародної бібліотеки України).

На прохання керівника центру, дослідника **Валентина Отамановського** краєзнавець підготував спогади «Про Шаргородське духовне училище», які були опубліковані у збірнику «Спогади про Михайла Коцюбинського» (1989). У той же час він завершив свою працю «Вінницькі Мури: Історичний нарис», яка з невідомих причин не була опублікована.

Валентин Отамановський

Брама Свято-Троїцького
Браїлівського жіночого монастиря

У 1924 році І. Шипович переїздить до м. Браїлів, де отримує посаду священника в Свято-Троїцькому жіночому монастирі. Під його духовною орудою перебувала 161 монахиня. Саме тут і сталася трагедія, що радикально змінила його життя. Під час так званої хлібозаготівлі, що була насправді пограбуванням, Іван Омелянович надав можливість селянам округних сіл переховувати хліб в божому притулку. Та знайшлися зрадники, і в грудні 1932 року 75-річного священника засудили до трьох років таборів.

Шиповича відправили до Сибіру, а монастир закрили. Родину репресованого дослідника в 1934 році викинули на вулицю із власного будинку, а на його місці збудували приміщення обласного управління НКВС.

Повернувшись у 1936 році із заслання до Вінниці, виснажений Шипович помирає. Поховали отця на міському православному кладовищі за сучасним універмагом. Могила його не збереглась.

Іван Шипович, 1927 р.

На честь Івана Шиповича названа вулиця, яка знаходиться в самому центрі Вінниці, і пролягає поруч з колишнім Реальним училищем. На ній розташовано кілька будинків, які зберегли архітектуру міста минулого століття.

Відомості про вулицю І. О. Шиповича в музеї Вінниці датовані 1910 роком. Тоді це був провулок Вайнштейна, названий так на честь вінницького купця Цаля Вайнштейна. У 1921 році провулок перейменували на провулок Соколова – очільника Подільської губернської ЧК.

Під час німецької окупації Вінниці провулок став Любарським. Цією назвою було відзначено важливий для української історії населений пункт Любар, що на Житомирщині. Після вигнання німецьких військ з нашого міста, радянська влада змінила провулок на вулицю і знову назвала її на честь Соколова. Така назва вулиці протрималась до 2015 року, коли її перейменували на честь Івана Шиповича.

Список використаної літератури

- ❑ Шипович Іван Омелянович. Український історик, краєзнавець, археолог. URL: <https://web.archive.org/web/20160413235034/http://www.tarles.com/tarles/biographies/d-n-i-o-u/198.html> (дата звернення: 08.04.26).
- ❑ Малицька К. Історія міста Вінниці (найдавніші часи - початок ХХІ століття): навч.-метод. посіб. URL: https://disted.edu.vn.ua/media/doc/hystory_Vinnytsa.pdf (дата звернення: 08.04.26).
- ❑ Мельник А. Фоторепортаж з вулиці у середмісті Вінниці, яка за століття мала чотири назви. URL: <https://vinnitsa.info/article/fotoreportazh-z-vulytsi-u-seredmisti-vinnytsi-yaka-za-stolittya-mala-chotyry-nazvy> (дата звернення: 15.04.26).
- ❑ Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету : історія інституту. URL: <http://www.vtei.com.ua/index.php/homepage/istoriia-instytutu> (дата звернення: 15.04.26).
- ❑ Хмельницькі краєзнавчі студії : науково-краєзнавчий збірник. Випуск 5. Хмельницький, 2015. 256 с. URL: https://krajmuz.km.ua/wp-content/uploads/2021/10/hks_5_w.pdf (дата звернення: 15.04.26).

Дякуємо за увагу!

*Матеріал зібрала й впорядкувала
Світлана Васюта
провідний бібліотекар відділу обслуговування
науково-технічної бібліотеки
Вінницького національного технічного університету
library@vntu.edu.ua*

